

почти в равной степени владел как исходной, так и переводящей культурами. Насколько правильно и умело переводчик использует переводческие преобразования (трансформации) будет зависеть понимание текста перевода.

В ходе исследования, удалось выделить необходимые условия успешного поэтического перевода, то есть художественного перевода поэтических произведений:

1) автор перевода должен обладать поэтическим талантом и способностями и владеть искусством и правилами стихосложения, знать поэзию на языке перевода;

2) язык перевода должен быть родным для автора перевода.

На сайтах сети интернет, в основном представлены переводы английских песен на русский язык любителями, не профессиональными переводчиками. В результате анализа данных переводов удалось выявить большое количество ошибок. В большинстве случаев, был выполнен дословный и машинный перевод, что не дает права судить об адекватности переводов. Можно подчеркнуть, что поставленные цели и задачи данной работы были успешно решены.

О. Сатілова,

студентка 5 курсу факультету лінгвістики та перекладу,

Міжнародний гуманітарний університет;

керівник – канд. філол. наук, доцент Т. П. Сазикіна

АНГЛО-УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОМОВНІ СПІВВІДНОШЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЧАСОПРОСТОРОВИХ МАРКЕРІВ РОМАНУ Ш. БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»

В історії розвитку англійської літератури велику роль зіграв реалістичний соціальний роман XIX століття. До видатних письменників-реалістів цього періоду відносяться, в першу чергу, Ч. Діккенс, Е. Гаскелл, Т. Еліот, Дж. Мередіт і сестри Бронте. Серед останніх, особливий слід в літературі залишила творчість Шарлотти Бронте і, зокрема, її роман «Джейн Ейр», який завжди заслуговував на особливу увагу критиків та літературознавців.

Актуальність цього дослідження зумовлена потребою якомога детальніше дослідити та проаналізувати засоби, які використовує Шарлотта Бронте для відображення часу та простору у романі «Джейн Ейр». Даним питанням займалися такі автори, як Корунець І. В., Ніколіна Н. А. та інші. Але засоби відображення часу та простору ще не були детально досліджені.

В останній час, під час аналізу художнього твору, вважається необхідним урахувати таку якість, яка позначається уявленням *хронотопу* [5, с. 110]. Даний термін було введено М. М. Бахтіним, який дав наступне визначення цьому поняттю: «Істотний взаємозв'язок часових і просторових відношень, художньо освоєних у літературі, ми будемо називати хронотопом (що означає у дослівному перекладі «час і простір»)). Також, М. М. Бахтін помічає, що термін «хронотоп», впроваджений та обґрунтований в теорії відносності А. Ейнштейна й широко використовується в математичному природознавстві, переноситься в літературознавство «майже як метафора» [2, с. 122]. Отже, хронотоп (грецьк. *chronos* – час і *topos* – місце) – це взаємозв'язок часових і просторових характеристик зображених у художньому творі явищ. Час у художньому світі (творі) постає як багатовимірна категорія, в якій розрізняють фабульно-сюжетний час і оповідально-розповідний (нараційний) час. У такий спосіб виявляють розбіжність між тим, коли згадані, описані події відбулись і коли про них повідомив оповідач або розпо-

відач як свідок і учасник цих подій чи тільки інформатор, який певним чином довідався про них. Художній час твору залежить від його наповненості важливими подіями та їх просторовою осяжністю. Художній простір у творі також не збігається з місцем розгортання подій чи перебування персонажів: локальний інтер'єр, пейзаж розмикаються у широкий світ засобами ретроспекції (згадки, спогади, сни, марення). Характер і особливості хронотопу залежать від родожанрової структури твору, невіддільні від його суб'єктивної системи і є важливим чинником стильової визначеності художнього твору.

Поряд з граматиною часу, в якій особливе значення мають видо-часові форми дієслова і синтаксичні конструкції, в літературно-художньому творі велику роль грають лексичні засоби, які прямо або побічно означають час. Загальна текстова функція цих слів – вказівка на час дії зображуваних подій – є основою їх об'єднання в одну функціонально-текстову парадигму слів.

Засобами вираження просторових стосунків у творі і вказівками на різні просторові характеристики служать мовні засоби: синтаксичні конструкції зі значенням місцезнаходження, буттєві пропозиції, прийменниково-відмінкові форми з локальним значенням, прислівники місця, топоніми та інші [1].

Мета дослідження полягає у з'ясуванні засобів застосування маркерів часу та простору у романі Шарлотти Бронте «Джейн Ейр», їх типізація та засоби перекладу українською та російською мовами.

Відповідно до зазначеної мети в роботі було вирішено такі основні завдання:

1. дослідити сутність художнього часу та простору у художній літературі;
2. проаналізувати ідейно-тематичний та формотворчий аспекти роману Ш. Бронте з точки зору простору та часу;
3. визначити маркери часу та простору та засоби їх перекладу на російську та українську мови.

Об'єктом дослідження є зображення художнього часу та простору у романі Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» та в україномовному і російськомовному перекладах твору.

Предметом нашого дослідження є мовно-стилістичні засоби зображення художнього твору та простору у романі Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» та україномовному і російськомовному перекладах твору.

Матеріалом нашого дослідження є текст оригіналу роману «Джейн Ейр» та тексти перекладу російською та українською мовами.

Ми зрозуміли, що часопросторові відношення виражаються у романі безпосередньо лексичними засобами. Однак, у образній системі твору «Джейн Ейр», ми знайшли й інші засоби маркировки часопросторових відносин – це виявлення (побудова) простору та процесів скісно. У романі «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте оповідь ведеться у формі часової ретроспекції, у хронологічній послідовності. Замкнутий простір не тільки виконує функцію готичного жаху, а й, у поєднанні з відкритим простором, є засобом психологічного зображення героїні.

Наприклад, першим локусом, який ми проаналізували, був дім у тітки Рід. Вже спочатку роману авторка зображує нелегке життя десятирічної Джейн у місці Рід: «He bullied and punished me; not two or three times in the week, nor once or twice in the day, but continually...» [6, с. 4] – «Він поведився грубо щодо мене і повсякчас залякував; не раз і не два на тиждень, і навіть не раз і не два на день, а постійно...» – [3, с. 9]. – «Он издевался надо мной и бил меня – и не два-три раза в неделю, не раз-другой на дню, но непрерывно...» [4, с. 9]. Маркерами часу у цьому реченні виступають «in the week», «in the day», «continually», які перекладаються на українську мову та російську мову: «на тиждень», «на день», «постійно»; «в неделю», «на дню», «непрерывно».

Іншим прикладом є наступний: «The large front chambers I thought especially grand; and some of the third story rooms, though dark and low, were interesting from the air of antiquity...» [6, с. 108]. – «Великі парадні зали видалися мені особливо розкішними, а деякі кімнати на третьому поверсі, незважаючи на те, що були темними і низькими, зацікавили мене зібраним у них антикваріатом...» [3, с. 119]. – «Особенно роскошными мне показались парадные апартаменты, а некоторые комнаты на третьем этаже, хотя и темные и с низкими потолками, вызывали интерес царившим в них духом старины...» [4, с. 110]. Маркерами часу та простору тут є «large front chambers», «some of the third story rooms», «though dark and low», «antiquity», які перекладаються «великі парадні зали», «деякі кімнати на третьому поверсі», «були темними і низькими», «антикваріатом»; «роскошные парадные апартаменты», «некоторые комнаты на третьем этаже», «темные и с низкими потолками», «дух старины».

Виконавши поставлені завдання, ми дійшли таких висновків, що вибір засобів зображення маркерів часу та простору залежить від багатьох факторів: часу написання твору, літературного напрямку, естетичних уподобань і життєвого досвіду письменниці. Все це обумовлює індивідуальний авторський стиль.

Що ж стосується часу та простору, у романі «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте оповідь ведеться у формі часової ретроспекції, у хронологічній послідовності. Замкнутий простір не тільки виконує функцію готичного жаху, а й, у поєднанні з відкритим простором, є засобом психологічного зображення героїні.

Ми зрозуміли, що часопросторові відношення виражаються у романі безпосередньо лексичними засобами. Однак, у образній системі твору «Джейн Ейр», ми знайшли й інші засоби – це виявлення або побудова простору та процесів скісно.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження та вирішення завдань використано комплекс відповідних методів. Були використані загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи. Серед теоретичних методів в даній роботі був використаний аксіоматичний метод. Серед емпіричних методів був використаний метод спостереження (метод випадкової вибірки). Також були використані структурний та кількісний методи та контент аналіз.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дане дослідження засобів перекладу маркерів часу та простору ще не були досліджені у вітчизняному літературознавстві на прикладі роману Ш. Бронте «Джейн Ейр». У даній роботі зроблено спробу вивчити різні засоби перекладу маркерів часу та простору на прикладі роману «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте. Новизна даного дослідження є на рівні проблеми та матеріалу.

Теоретичне та практичне значення нашого дослідження полягає в тому, що результати цієї роботи й фактичний матеріал можуть бути використані у подальших літературно-лінгвістичних дослідженнях, а також як джерело до лекцій, семінарів та спецкурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьева Ю. Ю. Художественное пространство прозы М. Жуковой / Ю. Ю. Афанасьева // Вестник ТГПУ. – 2010. – Выпуск 8 (98). – С. 87–92.
2. Бахтин М. М. Литературно-критические статьи / М. М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1986. – 541 с.
3. Бронте Шарлотта. Джейн Эйр : [роман] / Шарлотта Бронте. – К. : КМPublishing, 2009. – 528 с.
4. Бронте Ш. Джейн Эйр : [роман] / Ш. Бронте; [пер. с англ. И. Гуровой]. – М. : АСТ: АСТ МОСКВА, 2009. – 478 с.
5. Эсалнек А. Я. Основы литературоведения. Анализ художественного произведения : практикум / А. Я. Эсалнек. – [2-е изд.]. – М. : Флинта: Наука, 2004. – 216 с.
6. Charlotte Brontë. Jane Eyre. – Marshall Cavendish Ltd., 1986. – 483 pages.